

компанії в кожній ситуації. Таке планування дозволяє бізнесу моделювати багато можливих змін, щоб не тільки вибрати найбільш прийнятні зміни, але й мати в своєму розпорядженні альтернативні рішення, забезпечуючи швидке і раціональне реагування на них.

Література

1. Кобзій О. В. Застосування методу динамічного планування в діяльності підприємств в умовах економічної кризи. Економічний Вісник Донбасу. 2009. № 4 (18). С. 80-83.

2. Кирченко К. Т. Аналіз діяльності підприємств в умовах світової фінансово-економічної кризи. Економіка, Фінанси, Право. 2009. № 8. С. 9-12.

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Д. В. Товпик, здобувач другого рівня вищої освіти,

Національний університет «Острозька академія», м. Острог, Україна

*О. І. Дем'янчук, д. е. н., доцент,
завідувачка кафедри фінансів, обліку і аудиту,*

Національний університет «Острозька академія», м. Острог, Україна

Формуванню ефективної системи забезпечення фінансової безпеки підприємства завжди передують визначення цілей та причин для її впровадження. Тому керівникам та фінансовим менеджерам варто усвідомлювати весь спектр загроз, які можуть вплинути на фінансову та господарську діяльність суб'єкту господарювання, щоб мінімізувати потенційні ризики. Від загальної кількості та різноманітності характеру можливих загроз залежить не лише прийняття рішення про впровадження системи забезпечення фінансової безпеки підприємства, а і про правильний вибір тих чи інших методів оцінки та забезпечення фінансової безпеки. Протягом останнього десятиліття суттєво розширився перелік ймовірних загроз фінансовій безпеці, як для держави, так і для приватних підприємців, у зв'язку з початком збройної агресії Росії проти України у 2014 році, виникнення вірусу COVID-19 у 2020 році, повномасштабного вторгнення РФ в Україну з 24 лютого 2022 року, а також виникнення нових гібридних криз, які також мають суттєвий вплив на економічну, і зокрема, фінансову безпеку, як складову економічної безпеки.

Фінансову безпеку підприємства визначають як «...діяльність з управління ризиками та захисту інтересів підприємства від внутрішніх та

зовнішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва та зростання його власного капіталу в поточній і стратегічній перспективі» [1].

Фінансова безпека держави та підприємств завжди є взаємозалежними і впливають одна на одну. Кожен суб'єкт господарювання є важливою ланкою для розвитку всього суспільства, задоволенню потреб споживачів, формуванню загального добробуту та підтримки економічної системи цілої держави, адже підприємці є основними платниками податків. Водночас держава забезпечує фундамент для провадження підприємницької діяльності.

У цій системі має вироблятися сприятливий економічний клімат для повноцінного її функціонування, стабільного фінансового стану, але водночас саме в ній ми можемо спостерігати виникнення різноманітних загроз фінансовій безпеці підприємств через тісний взаємозв'язок усіх її суб'єктів (рис. 1).

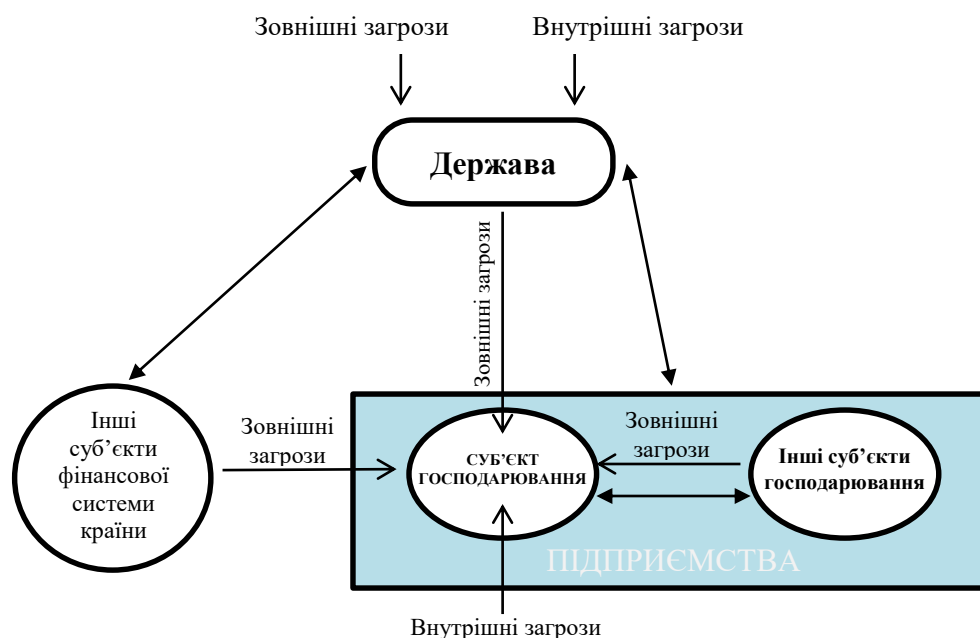

Рисунок 1 – Взаємозалежність фінансової безпеки держави та підприємств.

Джерело: сформовано автором на основі джерела [2].

З визначення терміну «фінансова безпека», яке подається вище, ми можемо зробити висновок, що загрози фінансовій безпеці підприємства поділяються на зовнішні та внутрішні, тобто за місцем виникнення, що є основним критерієм класифікації. Зовнішні можуть походити від державних структур, конкурентів, партнерів, постачальників, споживачів, міжнародних організацій тощо. В той же час виникнення внутрішніх загроз залежить від

низької компетенції керівництва та якості фінансового менеджменту самого суб'єкту господарювання [3].

То ж, можемо подати наступну класифікацію загроз фінансовій безпеці підприємства (табл. 1).

Таблиця 1 – Класифікація загроз фінансовій безпеці підприємства

Зовнішні		Внутрішні	
Правові	нестабільність нормативно-правової бази;	Організаційні	некваліфіковане управління підрозділами і підприємствами в цілому;
	надзвичайні ситуації та стихійні лиха;		низька дисципліна праці;
	побічні кримінальні причини, поширення злочинності та фінансових злочинів (гринмейл, рейдерство, крадіжки, розбій, тероризм);		розголошення інформації, яка становить комерційну таємницю і впливає на стан фінансової безпеки;
	правова невизначеність економічних відносин;		плинність кадрів;
	неефективність та «сирість» законодавства у фінансово-кредитній сфері;		низький рівень кваліфікації фахівців, задіяних у фінансовій сфері підприємства;
	відсутність урядових програм підтримки бізнесу;		недостатня координація дій у кризових ситуаціях;
	часта зміна економічного законодавства;		низькі базові навички персоналу;
	Психологічні		економічне шпигунство;
розголошення або неправомірне використання інформації;		слабке технічне забезпечення підприємств;	
конкурентна розвідка (аналіз публічної інформації) та конкурентна боротьба, відмінна від шпигунства;		перевищення витрат газу, електричної та інших видів енергомістких матеріалів;	
недобросовісна конкуренція: • привласнення товарних знаків підприємства конкурентом; • дезорганізація виробництва конкурентів шляхом зманювання і підкупу їхніх робочих і службовців для заволодіння секретами торгівлі і виробництва; • підрив репутації конкурента; • інші недобросовісні дії (дискримінація конкурентів, бойкот, демпінг);		відсутність як планів, так і практичних кроків щодо модернізації;	
		Економічні	перебої у роботі обладнання та зв'язку;
			низький рівень фінансового менеджменту та відсутність фінансового планування;
			прорахунки в ціновій політиці;
неефективна робота внутрішнього аудиту та інших перевірок;			
непродумані угоди, які впливають на фінансову безпеку;	брак інвестицій та фінансових ресурсів;		

Продовження таблиці 1

	Зовнішні		Внутрішні	
Економічні	нестабільність економіки країни;		обмежений ринок збуту;	
	надання окремим фірмам переваг у конкуренції з іншими підприємствами;		відсутність достовірної інформації про стан ринку;	
	високий рівень корупції та непотизм;		відсутність ліквідних резервів;	
	дефіцит державного та місцевих бюджетів;		значний рівень зношеності основних засобів;	
	динаміка облікової ставки Національного банку України;		висока вартість залучення власного та позикового капіталу;	
	тінізація економіки;		неоптимальна структура капіталу;	
	у регіоні бракує інвестиційних фондів та низький рівень інвестиційної активності;		відсутність системи антикризового фінансового управління;	
	умови корпоративного кредитування несприятливі, а процентні ставки за кредитом змінюються;		витоки корпоративної стратегічної та фінансової інформації та недоліки в роботі служб безпеки корпоративних служб;	
	монополізація ринку;		Соціальні	низька купівельна спроможність населення;
	рівень інфляції та прогноз інфляції;			звичаї, традиції, вподобання певних верств населення;
примушування виробників до продажу продукції визначеним споживачам, примушування покупців до придбання товарів і послуг у визначених виробників і продавців;	відсутність соціальної спрямованості та соціальної відповідальності у політиці компанії.			

Джерело: розроблено автором на основі джерела [4-11].

Також виділяють класифікацію загроз за такими критеріями, як джерела виникнення: об'єктивні та суб'єктивні; можливість здійснення загрози фінансовій безпеці підприємства: реальні та потенційні [12]; тривалість дії: тимчасові і постійні; ступінь важкості: загрози з високою, значною, середньою і низькою тяжкістю наслідків [3].

Деякі науковці виокремлюють загрози, що виникають на різних етапах господарської діяльності підприємств. Виділяють загрози, які виникають на початку підприємницької діяльності, під час функціонування підприємств, на етапі виробництва продукції, на етапі перевезення продукції, на етапі реалізації та збуту продукції, та на етапі фінансових розрахунків [11].

Вищезазначений перелік ми вважаємо доцільним розширити такими видами загроз, як епідеміологічні та політичні (загроза воєнних дій), які виникли протягом останніх років ведення підприємцями господарської діяльності в Україні.

Епідеміологічна криза являє собою виникнення нових вірусів, епідемії та впровадження карантинних обмежень, як це було за часів пандемії коронавірусу. Вона викликала безліч ризиків для бізнесу: втрата прибутків, перехід в онлайн-продажі та виключно безготівкові розрахунки, зміна потреб споживачів, глобальні гібридні кризи та занепад світової економіки.

Супутню правову загрозу під час пандемії становило запровадження мораторію на відкриття проваджень щодо банкрутства. Він був покликаний дозволити підприємцям відстрочити судові процедури щодо визнання банкрутом та ліквідації своїх компаній-боржників під час карантинних обмежень, проте на практиці викликав небажаний ефект. Також він міг використовуватися недобросовісними боржниками, що негативно впливало на провадження господарської діяльності добросовісними керівниками збанкрутілих підприємств або інших суб'єктів підприємництва.

Щодо загрози воєнних дій, то після повномасштабного вторгнення РФ в Україну від 24 лютого 2022 року підприємства стикнулися з втратою та знищенням майна, масовим виїздом працівників закордон або у безпечніші регіони, логістичними проблемами, зростанням цін на паливо, закриттям відділень/філій/заводів на окупованих територіях, релокацією бізнесу внаслідок бойових дій.

Отже, відсутність або неефективність системи забезпечення фінансової безпеки підприємств може призвести до втрати прибутків, банкрутства та поглинання підприємства іншим суб'єктом господарювання, націоналізації або приватизації, адже не зможе протистояти ймовірним загрозам, перелік яких з роками лише розширюється. Для цього необхідно чітко розуміти, які саме чинники можуть загрожувати фінансово-господарській діяльності і намагатися врахувати їх максимальну кількість, а також проводити превентивні заходи щодо мінімізації їх впливу.

Література:

1. Сукрушева Г. О., Коляда К. В. Теоретична сутність фінансової безпеки суб'єкта господарювання. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки. 2018. Вип. 23. С. 560-562.
2. П'ятницька Г. Т., Федулова І. В. Фінансова безпека країни та підприємства: визначення, взаємозв'язок і ризики забезпечення. Ефективна економіка. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8059>.
3. Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. Економіка та держава. 2022. № 2. С. 109-113.

4. Біломістна І. І., Ковальчук А. В. Оцінка стану фінансової безпеки на основі економіко-математичного моделювання. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. № 4 С. 28-32.

5. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.

6. Живко З. Б. Методологія управління економічною безпекою підприємства: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2013. 471 с.

7. Біляк Ю. В. Основні загрози фінансовій безпеці корпоративних підприємств. Агросвіт. 2017. № 12. С. 20-30.

8. Смоквіна Г. А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2014. № 3 (13). С. 30-36. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html>.

9. Внукова Н. М., Смоляк В. А. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії та практики: монографія. Харків: ІНЖЕК, 2013. 184 с.

10. Стащук О. В. Зовнішні та внутрішні загрози фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Другі наукові читання пам'яті С. І. Юрія : зб. наук. праць [м. Тернопіль, 28 листоп. 2016 р.] / уклад. В. В. Письменний, Б. В. Максимчак; відп. за вип. О. П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. С. 131-135.

11. Заросило В. О. Загрози фінансовій безпеці та їх класифікація. Наукові праці МАУП. 2017. Вип. 52 (1). С. 17-22.

12. Цвайг Х. І., Галайко Н. В. Загрози фінансовій безпеці підприємства та шляхи їх усунення. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 11. С. 181-185.